

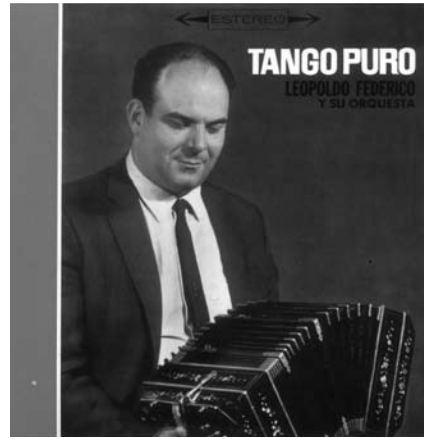
Het verzet van de tango

Halverwege de jaren '60, maar vooral in de jaren '70, werd tango in Argentinië meer en meer verdrongen door pop en rockmuziek, als Jimi Hendrix en Led Zeppelin. Alle tango? Nee, een klein groepje muzikanten bleef moedig weerstand bieden tegen deze buitenlandse overheersing en maakte in die jaren soms mooie langspeelplaten. Tot voor kort waren die nauwelijks verkrijgbaar, hooguit op een vlooienmarkt in San Telmo, op een ruisende geluidscassette of misschien zelfs via een verzamelaar als mp3-tje, inclusief krasjes en tikjes. In de RCA-Victor serie *La Resistencia del Tango* is nu een selectie van de beste platen uit die jaren op cd verschenen.

DOOR GERARD VAN DUINEN

De jaren '60 en '70 zijn duistere jaren voor de traditionele tango. De grote orkesten trekken steeds minder publiek en verdwijnen langzaam maar zeker. Alleen grote namen als Pugliese en Troilo overleven. Anderen als D'Arienzo en Biagi vervallen tot een karikatuur van hun oude glorie. Kleinere bezettingen worden noodzakelijk om als muzikant nog een boterham te verdienen. Ook de platenmaatschappijen maken steeds minder omzet met tango. Hoewel de opnametechniek in deze periode sterk verbeterd wordt, er lang niet meer zo veel opgenomen en veel van wat wel wordt uitgebracht, is inmiddels vergeten. In de cd-bakken van Buenos Aires vind je (net als hier) een mengsel van compilaties uit de jaren '30 tot '50, en platen van de laatste tien jaar. En onder de P een enorme rij Astor Piazzolla natuurlijk, want die maakte in de jaren '60, '70 en '80 talloze opnames.

Ik ben daarom blij met de serie *La Resistencia del Tango*. Platen waarvan ik het bestaan kende, maar die nergens te vinden waren, zijn nu vanaf de originele tapes geremasterd verkrijgbaar. De serie, een kleine 20 platen, is lekker gedateerd

uitgegeven in kartonnen hoesjes met het originele artwork, als mini-elpeetjes. Ook de cd zelf is vermomd als een elpee door de opdruk van negroeven en het oude platenlabel. De inlay met de originele liner notes geeft de serie een beetje het gevoel van de befaamde Blue Note jazzplaten.

Het maakt me ook nostalgisch naar de oude elpee, die een perfecte luistervorm heeft. Twee kanten, elk zo'n twintig minuten, laten zich makkelijker behappen dan een met 80 minuten volgepropte cd. Zo'n cd luister ik zelden helemaal achter elkaar, terwijl ik deze heruitgaven met genoeg als één of twee plaatkanten tot me neem. Zo kende ik alle opnames van *Tango Puro* van het orkest van Leopoldo Federico uit 1963 al van verschillende verzamelplaten, maar de heruitgave in de oorspronkelijke vorm voegt een extra laag toe.

In 1966 heeft dezelfde Leopoldo Federico de plaats van bandoneonist Anibal Troilo ingenomen in het Cuarteto de San Telmo van gitarist Roberto Grela. Troilo is als gevolg van het intensieve nachtleven zijn virtuositeit al een tijdje kwijt, terwijl de meesterlijke gitarist juist op een creatief hoogtepunt zit. Federico is even bescheiden als briljant en hun eerste plaat *Tangos de Siempre* (Tangos voor altijd, toegegeven geen bijster originele titel) is niets minder dan een juweeltje. Al jaren zocht ik naar deze opnames, waarvan ik er een paar tijdens mijn studietijd in Rotterdam hoorde. Bij herbeluistering klinken ze nog mooier dan ik me herinner. Uitgekauwde nummers als *Los Mareados* en *El Motivo* worden zo liefdevol gespeeld dat het lijkt alsof je compositie voor het eerst hoort. De arrangementen van *Amurado* en *Yo Te Bendigo* zijn zeldzaam creatief.

In een periode dat velen de tango dood verklaren spelen Federico en Grela met een fris en onvervalst plezier. Twee bescheiden

mannen met enorme ervaring, waarbij de muziek op de eerste plaats komt. De muziek klinkt vrij en geïmproviseerd en de technische capaciteiten van beide solisten staan geheel in dienst van de muziek. De opname is helder en behoorlijk in balans. De wat overmatig toegevoegde galm op de bandoneon is typisch voor deze periode en daardoor ook wel weer schattig.

Osvaldo Pugliese krijgt in 1968 een gevoelige klap te verwerken als een deel van zijn orkest, waaronder drie van de vier bandoneonisten, opstappen om een eigen groep te beginnen. Ze denken met een kleinere bezetting meer te kunnen verdienen. Een van hen is Osvaldo Ruggiero, sinds begin jaren '40 de eerste bandoneonist van het orkest en verantwoordelijk voor een groot deel van de typische Pugliese-sound. Bandoneonist en componist Julian Pláza stapt voor het gemak even over naar piano. Uit bescheidenheid noemen ze hun nieuwe groep Sexteto Tango.

Een sextet van muzikale reuzen. Net als Pláza en Ruggiero zijn de violisten Emilio Balcarce en Oscar Herrero en bandoneonist Victor Lavallen gerenommeerde componisten. Ook bassist Alcides Rossi en zanger Jorge Maciel hebben een enorme staat van dienst. Een supergroep dus, zoals er in de popmuziek in de jaren '70 vele zouden volgen. Osvaldo Pugliese herstelt het orkest overigens schijnbaar moeiteloos, onder meer door drie totaal onbekende jonge bandoneonisten aan te trekken: Daniel Binelli, Rodolfo Mederos en Juan-José Mosalini die tot op heden tot de grootmeesters van het genre behoren.

Al snel brengt de groep de plaat *Presentación del Sexteto Tango* uit, met een paar oude tango's (zoals *Quejas de bandoneon* en *Sentimiento Gaucho*), een aantal composities van de heren zelf (zoals het schitterende *La Bordona* van Balcarce

en het overbekende *Danzarin* van Pláza) en nieuwe stukken van tijdgenoten zoals Piazzolla en Troilo. Zelfs *Adios Bardi* van maestro Pugliese zelf ontbreekt niet. Zoals het hoort staan er ook keurig een wals en een milonga op de plaat.

Hoe klinkt een sextet dat geheel uit leden van het orkest van Pugliese bestaat? Het heeft de swing en de dramatiek die we zo goed van de maestro kennen, maar het geluid is tegelijkertijd subtieler en gekunstelder. In een orkest hoor je duidelijk verschillende groepen, bandoneons, violen, piano, maar Sexteto Tango speelt spelletjes. Eigenlijk spelen alle leden als solist en het lijkt dat elke muzikant probeert nog vindingrijker te zijn dan zijn collega. Veel extremen: in de registers (heel hoog of laag), in de (percussieve) effecten en in de dynamiek (hard en zacht).

In de manier van arrangeren herken ik ook de stijl van Pugliese: een muzikale en creatieve visie met plotselinge tussen-sprintjes, onverwachte bochten en dramatische lijnen. Maar Sexteto Tango gaat een stap verder. Bijzondere introducties, deconstructie van thema's en variaties en zelfs grapjes. Toch blijven de stukken allemaal behapbare tango's in porties van drie minuten. Erop dansen is een uitdaging, maar waarom niet?

Sexteto Tango blijft tot diep in de jaren '70 spelen en opnemen. De doorgearrangeerde stijl ontwikkelt zich steeds grotesker, tot het punt dat je niet te veel nummers meer achter elkaar wilt horen. Cd's met compilaties van hun werk zijn redelijk goed te vinden. Toch is de heruitgave van deze eerste LP, waar ik maar enkele stukken van kende, een aanwinst. De plaat is een statement, prachtig in balans en vol overtuiging. Een beter visitekaartje kan een groep zich niet wensen.

De tango is altijd gedomineerd geweest door mannen. Buiten enkele zangeressen kan ik nauwelijks voorbeelden van geslaagde vrouwelijke muzikanten uit de vorige eeuw bedenken. De uitzondering die deze regel bevestigt is Eladia Blázquez: componiste, tekstdichter, zangeres en pianiste.

Haar eerste LP *Buenos Aires y yo* uit 1970 is in meerdere opzichten uniek. Blázquez componeerde alle 12 tracks en schreef de tekst voor 9 stukken. Wie noemt mij vijf tangoplatten met zo'n creatieve uitbarsting? De teksten van Blázquez zetten destijds de norm voor een nieuwe generatie tangodichters. In haar composities weet ze de input van Piazzolla op een geheel

Sexteto Tango

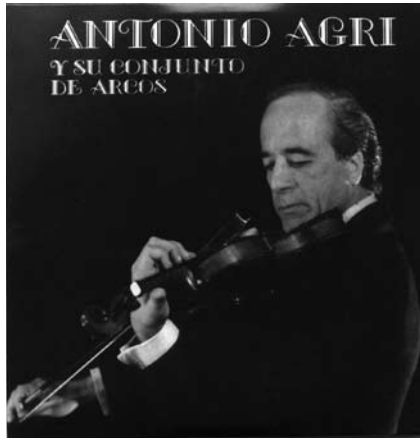
Eladia Blázquez

eigen wijze naar haar hand te zetten. De tango's van haar eerste plaat, maar ook haar latere werk, worden nog regelmatig gespeeld en opgenomen. Ze overleed overigens pas onlangs, in 2005.

Eladia Blázquez heeft een expressieve stem, heel soepel en zuiver en net een tikje gruisig. Ik ben er altijd verliefd op geweest, zelfs op haar latere platen waar ze begeleid wordt door slappe synthesizermuzak. Op *Buenos Aires y yo* (Buenos Aires en ik) gebruikt ze de orkesten van Berlingieri en Gallo en het trio van Leopoldo Federico. Alle drie top of the bill (in 1970) en met name Federico weet een ongekennde combinatie van tango en jazz neer te zetten die perfect bij de harmonische taal en weerbarstige melodieën van Blasquez past. Op *Sueño de barrilete* bijvoorbeeld, een nummer dat ze eind jaren '60 schreef en direct een hit was. Of op *Maria de nadie* met subtiele referenties aan Bernsteins *Maria* uit *West Side Story*.

De sound op deze plaat is rijk, modernistisch maar niet gedateerd, intelligent en vol passie. Hoe verassend als je bij de vijfde track *Que buena fe* belandt en de jazzy lijnen ineens plaatsmaken voor een hommage aan volkszangeres Tita Merello, die met haar knauwende, half gesproken manier van zingen in de jaren '30 de koningin van de barrio's was. *Buenos Aires y yo* is een plaat die me bij eerste beluistering volkomen verpletterde.

Naarmate de jaren '70 vorderen worden de platen uit *La Resistencia del Tango* toch minder interessant. Zo maakt violist Antonio Agri in 1976 de plaat *Y su conjunto de arcos* met suikerzoete versies van *El día que me quieras* en *Fuga y misterio*. Dat is nog te pruimen, maar helaas omvat de plaat ook *Yesterday* van de Beatles ('*Ayer*') en Kreislers *Liebeslied*. Ook *Octubre* van bandoneonist Osvaldo Piro met een 'modern' orquesta típica-geluid uit 1979 klinkt nogal overbodig: glad en ongeïnspireerd.

De serie *La Resistencia del Tango* is op het moment goed verkrijgbaar. Niet alleen via webstores als www.tangostore.com maar ook platenwinkel Xango in Utrecht heeft ze op voorraad. Op de website van La Cadena kun je van de genoemde cd's mijn favoriete track beluisteren. ■

zomercursus voor muzikanten

TANGO ORKEST

17/23 augustus - Haarlo

door

GERARD VAN DUINEN

info: www.gerardvanduinen.nl
inschrijven: www.erveveldink.nl

Ruime keus tangoschoenen

vraag onze folder aan

NICO'S

SPORT

DANSARTIKELEN

ZOMERSLUITING van 15 juni t/m 15 juli

Ferd. Bolstraat 146 - 1072 LS Amsterdam

Telefoon/Fax: 020 - 671 31 55